

LAPPMANNEN 4

Blackeberg, Stockholm

Antikvarisk konsekvensanalys

2023-03-15

Nyréns Arkitektkontor

Innehåll

Inledning

Bakgrund och syfte3

Klassificering3

Kulturhistoriskt värde

Norra Blackeberg - Närområdet4

Fastigheten Lappmannen 44

Tillvarata och utveckla4

Planförslag

Beskrivning5

Vyer - nuläge och montage

1. Björnsonsgatan nordost6

2. Björnsonsgatan mot söder8

3. Wergelandsgatan10

4. Björnsonsgatan söderut12

Konsekvensanalys

Konsekvensanalys14

Utlåtande14

LAPPMANNEN 4

Antikvarisk konsekvensanalys

Beställare: Willhem AB

Dokument författat av:

Mattias Eklund, byggnadsantikvarie, certifierad sakkunnig

kulturvärden KUL 2

Nyréns arkitektkontor AB

Inledning

Bakgrund och syfte

Undertecknad har ombetts inkomma med en antikvarisk konsekvensanalys av det utvecklade planförslaget för fastigheten Lappmannen 4, Blackeberg.

Analyser utgår från identifierade värden och siktlinjer fastställda i den antikvariska förundersökningen upprättad 2021-03-06 och ställer planförslaget mot dessa.

Som underlag används plankartan, projektbeskrivning samt fotomontage.

Klassificering

Fastigheten är gulklassad vilket innebär att den bedöms vara av ”positiv betydelse för stadsbilden och/eller av ett visst kulturhistoriskt värde.”

Blackeberg som helhet är grönklassat vilket innebär att stadsdelen bedöms ha ett högt kulturhistoriskt värde och bedöms vara särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Fastigheten ingår även i en kulturhistoriskt värdefull miljö utpekad i Stockholms översiktsplan. Inom ett område som är utpekad som en kulturhistoriskt värdefull miljö ska särskild hänsyn tas till områdets kulturhistoriska värden.

Parkeringsgaraget, den nuvarande bebyggelsen på fastigheten.

SSMs klassificeringskarta. Aktuell fastighet markerad med streckad röd cirkel. SSM.

Kulturhistoriskt värde

Nedanstående värdering är hämtad i sin helhet från dokumentet Lappmannen 4 - Kulturmiljöutredning 2021-03-06.

Norra Blackeberg - Närområdet

Den del av Blackeberg som den aktuella fastigheten är en del av har en något mer brokig karaktär än stadsdelen i övrigt, med ett förhållandevis stort tillskott av sentida bostadsbebyggelse i form av 1960-talshusen i kvarteret Garpen, 1990-talsbebyggelsen längs Björnsonsgatan, samt infill från 2000-talet längs spåret. Detta till trots så har området fortfarande en i hög grad bevarad avläsbar 1950-talsstruktur där de ursprungliga punkthusen samt sparad naturmark med högvuxna träd dominerar karaktären. De kulturhistoriska värden som konstituerar Blackebergs grönklassning för området i helhet bedöms därmed fortsatt vara väl representerade i området.

Fastigheten Lappmannen 4

Garagebyggnaden

Garagebyggnaden på Lappmannen 4 har, i egenskap av att vara en enkel funktionsbyggnad bland 1950-60-talets flerbostadshus i Blackeberg, ett begränsat kulturhistoriskt värde, särskilt då det inte samgestaltats med ett flerbostadshus och därmed inte är en del av en arkitektonisk ensemble.

Ett visst värde finns i det sätt som byggnaden anpassats till fastighetens topografi samt dess tidstypiska utformning, med enkel dekor i form av indrag i betongelementen samt de bevarade garageportarna med brun karosseripanel.

Ett visst samhällshistoriskt värde finns även i byggnaden utifrån att det uppfördes som ”ett led i stadens strävan att inom utbyggda delar av yttrestaden öka tillgången till garage och biluppställningsplatser”, vilket får anses vara en tidstypisk ambition kring 1965.

Sammantaget bedöms byggnadens kulturhistoriska värde vara relativt lågt.

Yttre miljö

Fastighetens yttre miljö är en begränsad yta som i princip helt upptas av infarter till garaget. Vid infarten från öster finns en mindre planteringsbädd med granitmur vilken sannolikt inte är ursprunglig, i övrigt saknar den yttre miljön någon gestaltning.

Fastighetens västra del angränsar till en liten del parkmark vilken naggats i kanten genom uppställning av återvinningskärl. Den yttre miljön bedöms sakna kulturhistoriskt värde.

Tillvarata och utveckla

Planstruktur, skala och materialitet

Ny bebyggelse bör vara varsam mot helhetskompositionen av plan-, bebyggelse- och grönstruktur inom närområdet som helhet. Nya hus bör anpassas till omgivande befintlig bebyggelse vad gäller skala, placering och materialitet.

Vid fortsatt utveckling av Blackeberg är det karaktäristiska stadsbyggnadsgreppet med fondmotiv och entrémarkörer en kvalitet att ta tillvara. Entrémarkörerna bör vara fortsatt avläsbara, genom att ny bebyggelse underordnar sig och förhåller sig till stadsbyggnadsmotivet. Ny bebyggelse kan också bidra till att till skapa detta motiv. Ett exempel är det höga punkthuset från år 2000 vid Blackebergs torg som kan ses från flera håll.

Den för området typiska landskapsbilden ska fortsatt vara avläsbar. Det innebär att det är viktigt att behålla stadsdelens gröna karaktär och flytande övergång mellan bostadsgårdar och omgivande mark. Nya hus bör utformas med ett likartat förhållande till gata och grönstruktur som befintlig bebyggelse. Bevara en öppen struktur, med släpp mellan byggnader, som tillåter passager och utblickar inom området. Kvarteret bör ges en grön förgårdsmark, med kvaliteter likt befintliga gårdarna i kringliggande kvarter, ut mot Wergelandsvägen och Björnsonsvägen.

Ny bebyggelsen bör underordnas punkthusen och vara lägre än trädtopphöjd.

Då fastigheten ansluter till ursprungliga kvarter i högre grad än tidigare förtätningar i området bör även anpassningen studeras, avseende detaljering, fasadartikulation och materialitet. Puts är den vanligaste fasadmaterialet, även på senare tillkomna byggnader. Markerade portomfattningar i natursten är ett grepp som förekommer på den ursprungliga bebyggelsen, men även på 1990-talstilläggen.

Planförslag

Nedanstående text är baserad på en projektbeskrivning framtagen av Liljvalls arkitekter.

Beskrivning

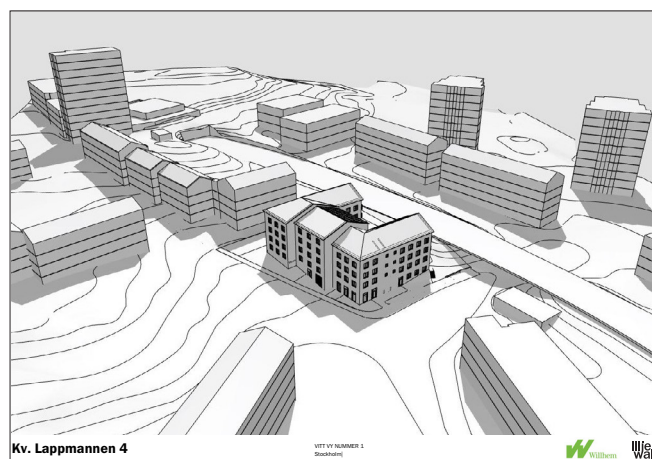
Planförslaget innebär att befintligt garage på fastigheten rivs och ersätts med ett mindre bostadskvarter.

Den föreslagna bebyggelsen ges en gestaltning med tydlig koppling till Blackebergs karaktäristiska struktur som i huvudsak består av 3-4 vånings terränganpassade lamellhus, grupperade kring halvslutna gårdar med bevarad naturmark.

Den föreslagna bebyggelsen är även en förlängning av strukturen som återfinns på grannfastigheten Lappmannen 3 med en byggnadsvolym som är anpassad i såväl arkitektonisk stil som till befintlig topografi och gatumiljö.

Det föreslagna bostadshuset är indelat i tre volymer, två längre lamellhus med en kortare volym i mitten. Tillsammans bildar de en U formad byggnadskropp med en innergård i västerriktning mot spårområdet. I likhet med grannfastigheten särskiljs förslaget längsmed Wergerlandsgatan med livförskjutningar i fasad samt olika hushöjder. Förslaget anknyter till Blackebergs planstruktur genom att vidareutveckla förgårdsmark som löper utmed Wergelandsgatan och Björnsonsgatan.

Planförslagets byggnadshöjd på fyra våningar samspekar med omgivande lamellhus där både grannfastigheten Lappmannen 3 och fastigheterna längsmed Björnsonsgatan har en byggnadshöjd på 4 våningar.

Vyer - nuläge och montage

1 - nuläge

1. Björnsonsgatan nordost

Vyn är tagen från Björnsonsgatan, som är matargata in och ut från Blackebergs centrumbebyggelse, mot nordost. Tunnelbanespåret som går på en viadukt över Björnsonsgatan är framträdande i vyn, och döljer befintlig garagebyggnad i vyn. Bevarade träd, höga tallar, råder över befintlig bebyggelse från 1950-talet. Även senare tillkommen bebyggelse framgår i vyn, dels ett gaveparti från 1990-talets bebyggelse på andra sidan Wegelandsgatan, dels den vitputsade fasaden från 2006 längst till höger i bild.

Att beakta i vyn

Vyn är förhållandevis brokig med närområdets alla tidslager representerade. Tillkommande bebyggelse bör förhålla sig till höjdskalet och inte få ett för dominerande uttryck. Volymen bör underordna sig tallarnas höjder.

Vyer - nuläge och montage

1 - montage

1. Björnsonsgatan nordost

Planförslagets byggnad är synlig i fonden av bilden bakom viadukten. Från den valda vyn bedöms byggnaderna smälta väl in i sitt sammanhang, och ligga något under tallarnas höjder.

Vyer - nuläge och montage

2 - nuläge

2. Björnsonsgatan mot söder

Vyn är tagen från återvändsgränden som servar fastigheten Garpen 1 och den förskola som ligger i slutet av gränden. Mitt i bilden är det nuvarande garaget synligt, bakom det skimtar 1950-talshuset på Lappmannen 3. Till vänster flankeras bilden av flerbostadshuset på Garpen 1 uppfört 1965, i fonden syns punkthuset vid Blackebergs torg uppfört år 2000, och i mittenhöger syns vårdcentralbyggnaden från 1974.

Att beakta i vyn

Vyn är förhållandevis brokig med närområdets alla tidslager representerade. Gatan är en återvändsgränd som i princip bara nyttjas av boende på fastigheten Garpen 1.

Tillkommande bebyggelse bör förhålla sig till höjdskalet och inte få ett för dominerande uttryck.

Vyer - nuläge och montage

2 - montage

2. Björnsonsgatan mot söder

Planförslagets byggnad är påtaglig i slutet av gatan, på andra sidan av Björnsonsgatan. Byggnaden bedöms ha en hög grad av anpassning till planstruktur och gestaltning sett ur vyn, och upplevs nästan som en av de ursprungliga byggnaderna.

Vyer - nuläge och montage

3. Wergelandsgatan

Karaktäristisk 1950-talsbebyggelse med gårdar och volymer ramar in vyn från Wergelandsgatan mot nordväst. Bebyggelsen är väl anpassad efter befintlig slutande topografi och väg. I slutet av gatan syns gaveln på 1960-talshuset på Garpen 1. Vid Björnsonsgatan öppnar stadsrummet upp sig för utblickar mot norr och nordväst. Grönskan bildar en siluett i fonden.

Att beakta i vyn

Eventuell tillkommande bebyggelse bör fortsatt anpassa sig till topografin, fortsätta förgårdsmarksmotivet samt ha en liknande grad av detaljering avseende exempelvis portomfattningar, men med ett avläsbart samtida uttryck.

Vyer - nuläge och montage

3. Wergelandsgatan

Planförslagets byggnader syns i bortre delen av gatan i vyn. Dess volym trappar ner på samma vis som de befintliga byggnaderna, och med förgårdsmark mellan byggnad och trottoar.

Ur vyn bedöms planförslaget beakta rekommendationerna från KMUn även om det "samtida uttrycket" fått stå tillbaka till förmån för anpassning.

Vyer - nuläge och montage

4. Björnsonsgatan söderut

Entrén till området norrifrån domineras upplevelsemässigt av den gestaltning som tillkom på 1990-talet med Brunnberg & Forsheds tidstypiska pastisch-aktiga bostadsbebyggelse och den allé som kantar infartsvägen. I bakgrunden anas garagebyggnaden, bostadslängan från 2006 samt punkthuset från 1952, som agerar fondmotiv.

Att beakta i vyn

Eventuell tillkommande bebyggelse bör respektera punkthusets roll som blickfång i slutet av gatan.

Vyer - nuläge och montage

4. Björnsonsgatan söderut

Planförslagets byggnad upplevs i vyn som en naturlig fortsättning på bostadsbebyggelsen längs gatan. Upplevelsen av punkthuset som blickfång bedöms inte påverkas i någon större grad.

Konsekvensanalys

Konsekvensanalys

Planförslaget bedöms i mycket hög grad anpassa sig till befintlig bebyggelse avseende planstruktur, skala och materialitet i enlighet med rekommendationerna under rubriken tillvarata och utveckla i kulturmiljöutredningen.

Planförslaget har en hög grad av anpassningsarkitektur över sig, vilket är i linje med hur Brunnberg & Forsheds 1990-talshus längs samma gata har utformats. Planförslaget har dock en ännu högre grad av anpassning till 1950-talsbebyggelsen, och kan för ett otränat öga ur vissa vinklar upplevas som ett av dessa hus, på gott och ont.

Ur en kulturmiljöaspekt kan detta vara fördelaktigt för den typ av förtätningsprojekt som planområdet erbjuder, dock skulle det vara väljgörande med någon form av samtida markörer, referenser eller liknande i den detaljering som görs, exempelvis vid dörr- och fönsteromfattningar, takfot, sockel eller annan fasaddel. Bra exempel på detta finns i ovan nämnda 1990-talshus där särpräglade takkupor och skorstenshuvar ger en indikation på att bebyggelsens uppförandeår inte är 1956. Ett annat exempel är Dinell Johanssons projekt Anisen i Hökarängen, där bebyggelsen är tydligt anpassad till befintlig miljö men med en lekfullhet i detaljering som är läsbar som 2010-tal.

Utlåtande

Planförslaget bedöms inte innebära att de värden som är en förutsättning för stadsdelens grönklassning försvagas.

Sammanfattningsvis bedöms planförslaget vara väl anpassat till stads- och landskapsbilden på platsen och de lokala kulturmiljövärdena och inte innebära ett brott mot PBL 2 kap 6§.

Nyréns Arkitektkontor **2023**